

Material didàctic
complementari a
l'exposició itinerant
per combatre prejudicis
i rumors sobre la diversitat:
Viatge a Tatinutropo

ÍNDEX

Introducció.....	5
------------------	---

Activitats

Bloc 1. Moviments humans

1. Un viatge ple d'emocions.....	10
2. Les raons que m'empenyen	12
3. Posa't a prova com a mestre!	16
4. I tu, a qui t'assembles?.....	17

Bloc 2. Racisme i altres formes de discriminació

5. Què o qui sóc?.....	19
6. Tothom pot portar vestit?.....	21
7. Cursa dels privilegis	23
8. Paternalisme naif	25
9. El Racisme latent	28
10. El rumor	29

Bloc 3. Acceptació de la diferència

11. La diversitat dins l'aula	31
12. Speed dating	33
13. Els catalans són... ..	35
14. Immigració i humor	38
15. La diversitat de la immigració	41

Bloc 4. Construir comunitat: igualtat i empoderament

16. Campanya de sensibilització	45
---------------------------------------	----

Definicions	48
-------------------	----

Referències bibliogràfiques	50
-----------------------------------	----

Introducció

El material didàctic que presentem tot seguit forma part de l'esforç que el Consell Comarcal del Vallès Occidental està fent per combatre prejudicis i rumors sobre la diversitat ètnica. Concretament, aquest material s'ha elaborat com a complement a l'exposició **Viatge a Tatinutropo** que, de manera itinerant, viatja pels municipis del Vallès Occidental i que pot ser visitada pel conjunt de la població de la comarca. Aquest projecte va veure la llum arran del treball endegat per una comissió de personal tècnic dels ajuntaments de la comarca que per mitjà del Consell Comarcal va elaborar el **Manual pràctic per combatre prejudicis i rumors sobre la diversitat ètnica** dirigit a professionals que treballin en l'atenció directa a públic culturalment divers. Gràcies a aquesta comissió, van sorgir noves propostes per continuar aprofundint en la matèria, entre les quals hi havia el disseny d'una exposició i les accions de dinamització paral·leles dirigides a diferents col·lectius ciutadans, entre els quals trobem la infància i la joventut. Durant aquest 2021 proposem adaptar aquest *Material didàctic complementari a l'exposició itinerant per combatre prejudicis i rumor sobre la diversitat* adaptant-la a l'exposició "Viatge a Tatinutropo" actual, incorporant la dimensió refugi i actualitzant els continguts. I específicament elaborant un nou material didàctic pels alumnes de primària.

Per tant, a diferència de la primera versió, s'inclouen activitats adreçades a l'alumnat de primària i l'alumnat de secundària (**ESO, Cicles Formatius i Batxillerat**). **En aquest segon cas, la guia resulta un material complementari per qui** hagi visitat l'exposició, per tal de desenvolupar els diferents continguts abordats. Tanmateix, tot i no haver-la visitada, pensem que el conjunt de propostes que es recullen en aquest document també poden ser vàlides per a aquell personal educatiu o de dinamització del lleure que tingui interès a treballar aspectes relacionats amb les actituds prejudicials, els rumors i les falses concepcions sobre la diversitat per raó de la procedència, els costums, les creences o simplement per l'aparença física. Les activitats per l'alumnat de primària estan destinades, principalment, al cicle mitjà i superior. Per cursos inferiors, cicle inicial i segon cicle d'educació infantil,

s'adjunta una guia de recursos i preguntes per la reflexió per cadascun dels mòduls composta de contes, àlbums il·lustrats i curtsmetratges.

Un dels nostres objectius és facilitar l'aprenentatge a partir de la reflexió i la implicació activa de l'alumnat incloent la pròpia diversitat d'origens, situacions i capacitats personals, tendències i entorn sociocultural que podem trobar en el col·lectiu de joves i infants. En definitiva, no es tracta de sensibilitzar la població autòctona sobre els prejudicis vers la immigrada, sinó d'anar més enllà i reflexionar sobre els propis temors vers qualsevol altre col·lectiu considerat diferent. En aquest sentit, malgrat que l'exposició està orientada a treballar actituds i comportaments negatius cap a qualsevol persona que inicia i viu un procés migratori, especialment quan els seus trets físics o culturals n'evidencien la diferència, aquests materials també permeten debatre sobre altres fenòmens prejudicials que esbiaixen la percepció respecte al gènere, l'orientació sexual, la pertinença a determinats grups socials i les diversitats funcionals, entre d'altres qüestions. D'altra banda, tampoc no podem obviar que la població immigrada pot tenir les seves pròpies percepcions respecte d'altres comunitats ètniques o vers la mateixa societat d'acollida. Entenem que dins de les aules hi ha pluralitat i que aquesta no ha de ser vista com una contrarietat sinó a la inversa, com un recurs que cal aprofitar.

En relació amb les característiques de les activitats plantejades en aquest document, val a dir que presenten diferents graus de dificultat, la majoria poden ser fetes per qualsevol grup independentment de les seves condicions. La diferència fonamental rau en el grau de reflexió que assolixin durant el debat. Per exemple, aquelles activitats relacionades amb els mitjans de comunicació requereixen d'un nivell de comprensió de text més elevat, així i tot, fins i tot els grups amb un nivell més baix poden treballar-les amb notícies més senzilles, breus o fins i tot amb titulars. En tot cas, sempre serà el personal docent i dinamitzador de l'acció qui n'avaluarà la idoneïtat segons el ritme i el nivell del grup amb el qual es desenvoluparan els tallers.

Un altre punt que cal considerar és l'abordatge de les temàtiques que es desenvolupen. Cada activitat aporta prismes o elements de reflexió diferents, amb l'avançatge que són independents entre ells. D'aquí que el personal docent pugui escollir què vol implementar en funció del ritme i les característiques del grup, tot i que sempre és recomanable fer un ampli ventall de les activitats proposades si s'hi vol aprofundir.

Aquesta guia s'organitza en quatre blocs temàtics que integren tres propostes per l'etapa de primària i tres per secundària. Els continguts d'aquestes activitats són molt similars, però s'ha intentat que la metodologia fos diferent. El personal docent podrà escollir aquella que s'adeqüi millor al temps i els materials disponibles. També cal tenir present la duració total de l'activitat, si es volen implementar totes les fitxes d'aquest material, la durada és considerable i és probable que, si bé alguns grups poden comptar amb gran part del curs per anar abordant diferents qüestions, altres disposaran d'un temps més reduït, i limitaran la tria a aquelles accions que es considerin més interessants.

La majoria d'activitats plategen situacions o propostes que són fàcilment modificables per adaptar-se a les característiques del grup, utilitzar la seva pròpia experiència o incloure continguts curriculars.

Una qüestió que també s'ha tingut en compte és el llenguatge que calia utilitzar. S'ha procurat seguir una revisió d'estil d'acord amb la diversitat, sense obviar les apreciacions en matèria de gènere o per altres motius, especialment durant les explicacions de l'activitat i en els elements clau de debat. Tanmateix, per a la reproducció d'expressions i pensaments estereotipats s'ha mantingut, en alguns casos i quan s'ha considerat oportú, els biaixos de gènere més comuns per donar realisme i espontaneïtat a algunes situacions quotidianes, sense forçar-ne el llenguatge.

Cal destacar que la majoria d'activitats plantejades en aquest dossier no requereixen de material complementari ni d'una preparació prèvia gaire complexa. Algunes, però, demanen una planificació determinada si tenim en compte que aquells i aquelles que hi participin hauran d'implicar-s'hi activament i preparar pel seu compte o en un grup unes tasques prèvies a la sessió. En alguns casos, també cal material addicional com ara pel·lícules, recursos audiovisuals o bé connexió a Internet.

Estructura de la guia

La guia s'estructura en 4 blocs temàtics i cadascun està format per activitats adreçades a l'alumnat de primària i de secundària. Algunes de les activitats es poden realitzar en ambdues etapes, amb o sense proposta de modificació, que s'indica a la descripció sobre el desenvolupament de l'activitat.

Les activitats estan organitzades en fitxes i recullen els

continguts següents:

- **Objectius:** finalitat que es persegueix amb cadascuna de les activitats.
- **Temps previst per a l'activitat:** previsió del ritme de la dinàmica, tenint en compte que, quan es finalitzi amb un debat, el temps estarà supeditat a la gestió i el desenllaç d'aquest.
- **Desenvolupament de l'activitat:** guió i descripció de-tallada sobre com cal dur a terme l'activitat.
- **Elements clau per al debat:** orientacions i materials d'utilitat docent tant per a la conducció del debat (pos-sibles arguments, reflexions i preguntes que caldrà desenvolupar), com elements més teòrics que facilitin la comprensió de les qüestions clau.
- **Materials de l'activitat:** materials que hauran de ser distribuïts en fotocòpies a l'alumnat per fer l'activitat.

Posteriorment, s'adjunta un recull de recursos per educació infantil i el primer cicle d'educació primària amb una guia per la reflexió a l'aula. Al final, s'inclou un glossari dels conceptes clau que es tracten en les activitats.

A la pàgina següent exposem un quadre resum amb el conjunt d'activitats que presentem per cada bloc temàtic i etapa educativa, incloent el format que presenten i el tema que tracten.

Bloc temàtic	Contingut del bloc	Etap		Activitat	Format	Tema que tracta
		PRI	SEC			
1 Moviments humans	- Migració i refugi. - Desplaçaments humans: història, motivacions, viatges, etc.	X		1. Un viatge ple d'emocions	Cinefòrum	Les persones refugiades afronten un viatge ple de perills, però la majoria no pot escollir no marxar de casa seva. El foment d'actituds empàtiques i acollidores.
		X	X	2. Les raons que m'empenyen	Reflexió i debat	Els desplaçaments humans com un fenomen constant a la història de la humanitat. El foment d'una actitud crítica i empàtica per qüestionar imaginariis estereotipats.
		X	X	3. Posa't a prova com a mestre!	Recerca	El tractament informatiu dels fenòmens migratoris. La responsabilitat en la difusió i comunicació de missatges que fomentin la convivència.
			X	4. I tu, a qui t'assembles?	Reflexió	Les identitats no són pures ni homogènies. El mestissatge és fruit de les barreges culturals i/o biològiques promogudes pels moviments humans al llarg de la història.
2 Racisme i altres formes de discriminació	- Rumors, estereotips i prejudicis. - Racisme (latent), paternalisme naif i xenofòbia. - Discriminació i exclusió.	x		5. Què o qui sóc?	Mímica	La comunicació no verbal com a mecanisme per desemmascarar els tòpics de l'imaginari col·lectiu.
		x		6. Tothom pot portar vestit?	Cinefòrum	La reflexió per desmuntar els nostres prejudicis i visibilitzar les actituds i comportaments discriminatoris al voltant del gènere.
		x		7. Cursa dels privilegis	Dinàmica de resolució de conflictes	La reflexió crítica sobre les desigualtats i les situacions de discriminació que pateixen moltes persones.
			x	8. Paternalisme naif	Comentari de text	Paternalisme naif i posicionaments davant de la immigració.
			x	9. El Racisme latent	Cinefòrum	El racisme latent com una actitud més estesa i subtil que el racisme tradicional o biològic.
			x	10. El rumor	Dinàmica comunicativa	Què són i com funcionen els rumors. El nostre paper en la seva transmissió.
3 Acceptació de la diversitat	- Visibilitzar la diversitat: identitats múltiples, flexibles i diverses. - Enfocament interseccional.	x		11. La diversitat dins de l'aula)	Història de vida + recerca	La immigració com una constant a la història de la humanitat. La cultura com un bagatge dinàmic.
		x		12. Speed dating	Dinàmica de coneixement	El foment del coneixement mutu per establir relacions de convivència i intercanvi.
			x	13. Els catalans són...	Debat	Visibilitzem les identitats múltiples. Desmuntem els estereotips i prejudicis més comuns i estesos. La generalització i exageració com a fonament dels mateixos.
			x	14. Immigració i humor	Reflexió / acudits	L'humor com a eina per desmuntar les falses concepcions sobre la immigració.
			x	15. La diversitat de la immigració	Qüestionari d'idees prèvies	Els imaginariis negatius que s'associen a la immigració i l'heterogeneïtat de situacions, interessos, característiques..., que acompanyen el fenomen migratori.
4 Construir comunitats: igualtat i empoderament	- Acollida, empatia i diàleg. - Convivència i interculturalitat. - Enfocament de drets.	x	x	16. Campanya de sensibilització	Projecte	El foment d'una actitud activa entorn a la sensibilització i el canvi del nostre entorn.

BLOC 1.

MOVIMENTS HUMANS

Contingut del bloc:

- Migració i refugi.
- Desplaçaments humans: història, motivacions, viatges, etc.

Activitats per educació primària:

Activitat 1. Un viatge ple d'emocions
Activitat 2. Les raons que m'empenyen
Activitat 3. Posa't a prova com a mestre!

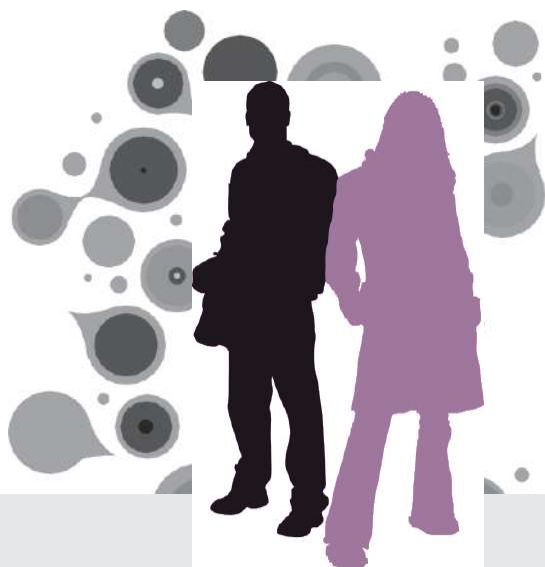
Activitats per educació secundària:

Activitat 2. Les raons que m'empenyen
Activitat 3. Posa't a prova com a mestre!
Activitat 4. I tu, a qui t'assembles?

ACTIVITAT 1

Un viatge ple d'emocions

Etapa: EDUCACIÓ PRIMÀRIA

OBJECTIUS

- Assolir una visió crítica sobre els desplaçaments humans.
- Prendre consciència de la difícil realitat que viuen moltes persones refugiades.
- Sensibilitzar sobre els drets de les persones refugiades.
- Despertar l'empatia i la solidaritat de l'alumnat.

TEMPS PREVIST PER L'ACTIVITAT

Quaranta-cinc minuts aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Visionat del curtmetratge:

La Ivine i en Coixí, Un viatge de de Síria

Any: 2016

Durada: 2 min 30

Director: André Fiorini (Consulado Studios) per UNICEF.

Sinopsi: Aquest curtmetratge explica la història real d'una nena de 14 anys, la Ivine i en Coixí, el seu amic imaginari. El vídeo narra la seva fugida de Síria escapant de la violència i el conflicte. A Alemanya, Ivine acaba en un camp de refugiats, preguntant-se perquè la vida és tan dura.

Proposta d'algunes preguntes per la reflexió conjunta posterior:

- Què explica la història de l'Ivine? D'on és? Per què marxa?
- Com és el seu viatge? Quins perills afronta?
- Quines emocions podem identificar al llarg de tota la història?
- Heu tingut mai els mateixos sentiments de por, tristesa, soledat, etc.? En quina situació t'has sentit com ella?
- Rep alguna ajuda? Creus que algú els podria ajudar?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

La majoria dels viatges de les persones refugiades i que es desplacen en busca de noves oportunitats estan plens de perills, incerteses i situacions violentes.

Els curtmetratges sobre testimonis reals o ficticis per tractar aquesta temàtica són durs, però és convenient sensibilitzar a l'alumnat i donar-los eines per comprendre la informació que els pot arribar. L'impacte emocional pot ser més intens quan estan protagonitzats per infants.

El temps és important, cal tenir cura de l'ambient i no forçar. S'ha de poder ser flexible i adaptar la durada a les necessitats del grup. Potser cal escurçar el temps previst o potser cal allargar l'activitat per deixar que l'alumnat s'expressi i gestionar.

Recomanem fer preguntes que generin altres preguntes, sense entrar en el detall sobre si l'alumnat identifica més o menys emocions amb correcció. No es tracta de desconcertar l'alumnat ni de superar-los amb més informació de la que poden extreure del curtmetratge.

Posarem el focus en compartir les observacions de l'alumnat respecte al curtmetratge i en la reflexió conjunta per extreure'n aprenentatges que ens permetin desenvolupar actituds acollidores, empàtiques si de transformació de situacions injustes.

Pot ser pertinent fer una petita introducció del documental avançant de què tracta i preguntant al grup què en saben de les persones refugiades, per exemple. No ens allargarem gaire en aquesta part per evitar haver d'acabar massa ràpid la reflexió posterior.

Al final, podem transmetre un missatge esperançador i positiu, reflexionant conjuntament sobre què podem fer nosaltres per acollir a aquestes persones a casa nostra. Aquí és important que prèviament haguem pogut identificar i comentar les emocions positives que va sentint el personatge i posar èmfasi en aquelles que tenen de context la societat d'acollida.

Per saber-ne més...

Ivine i en Coixí és un dels curtmetratges que forma part de la sèrie "Contes sense fades" d'UNICEF Education, creada amb motiu d'una campanya global per sensibilitzar sobre com afecta el conflicte siríà als infants i adolescents.

La sèrie es compon de vídeos d'animació que reflecteixen les històries reals de nens i nenes refugiats que han hagut d'abandonar casa seva a causa de la violència i els conflictes armats.

ACTIVITAT 2

Les raons que m'empenyen

Eta: EDUCACIÓ PRIMÀRIA
EDUCACIÓ SECUNDÀRIA**

OBJECTIUS

- Comprendre el fenomen de les persones refugiades en la seva globalitat històrica i geogràfica
- Conèixer les raons per les que una persona pot ser refugiada o pot decidir marxar de casa seva
- Trencar la imatge preconcebuda negativa sobre les persones refugiades i les persones que migren
- Despertar l'empatia cap a les persones que per diferents raons han hagut d'emigrar del seu lloc d'origen

TEMPS PREVIST PER L'ACTIVITAT

Quaranta minuts aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Dividim a les persones participants en 5 grups de treball. A cada grup de treball li facilitem un text amb la breu història d'una persona refugiada o migrant.

Cada grup haurà de llegir la història en veu alta però només als membres del seu grup i reflexionarà sobre el seu contingut.

En acabar, cada grup explicarà a la resta d'alumnes de la classe de què va la història que ha llegit.

Quan cada grup hagi explicat la seva història es faran a tota la classe tota una sèrie de preguntes:

- Què tenen en comú totes aquestes històries?
- Per quines raons han hagut d'emigrar aquestes persones?
- Sabeu que és una persona refugiada?
- En què és diferència d'una persona migrada?
- Creieu que tot el que es diu sobre les persones refugiades és cert?
- D'on creieu que ens arriben les idees que tenim de les persones refugiades?
- Creieu que és important protegir a aquestes persones?
- Creieu que és fàcil emigrar? Per què? Per quines raons també decidíreu emigrar?

** Adaptació per l'alumnat d'educació secundària

El desenvolupament de l'activitat és el mateix, però pot incloure un de grau de complexitat més elevat per aprofundir en algun aspecte durant la reflexió o per connectar les històries a altres continguts i aprenentatges.

En aquest sentit, per exemple, es poden introduir testimonis de diferents contextos històrics i/o geogràfics o d'altres ficticis provinents de la literatura o persones de l'entorn proper del grup.

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

Aprofitem per introduir què és una persona refugiada i la diferència entre conceptes (migrant, refugiat/a i sol·licitant d'asil), la seva protecció internacional i el procediment d'asil a l'Estat espanyol, així com les referències a col·lectius especialment vulnerables com els infants, les dones i el col·lectiu LGTBI

Expliquem que quan les persones es desplacen hi intervenen tant factors d'atracció (p. ex. viatges, estudis, feina, forma de vida), com factors d'empenta (p. ex. inundacions, terratrèmols, pobresa, conflictes, guerres, persecució política, ètnica, religiosa o social), alguns del quals poden concórrer alhora; i que hi ha desplaçaments voluntaris o forçats.

Segons el Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans, migrar és "anar d'un lloc a un altre, especialment d'una regió a una altra per residir-hi". Els éssers humans hem migrat des dels principis dels temps, quan des de l'origen de la humanitat a Àfrica, ens hem mogut d'un lloc a l'altre per tot el planeta.

¹ Als materials de l'activitat trobareu els testimonis (adaptats de casos reals) que es proposen perquè en pugueu fer fotocòpies per a l'alumnat. Es podria fer la mateixa activitat utilitzant altres testimonis que considereu més adients.

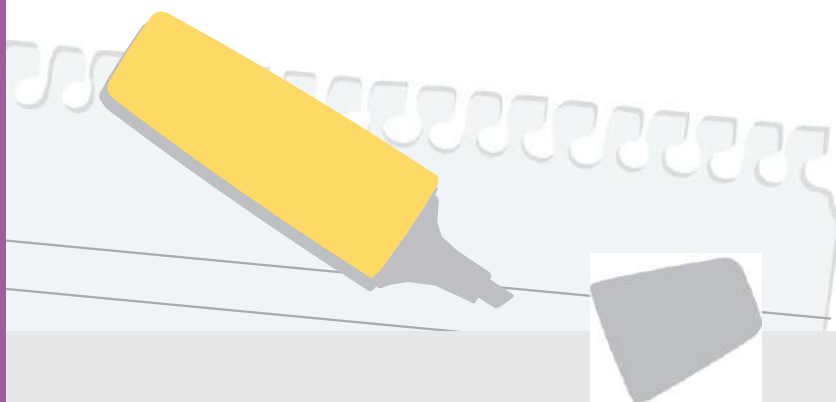
Ens hem mogut i encara avui ens movem a d'altres indrets, atrets per millors oportunitats (estudis, condicions de vida, etc.). Però massa sovint hi ha persones que es veuen empeses a marxar d'on viuen, quan els seus drets humans es veuen violats. En molts processos de migració, són una barreja dels dos tipus de factors, i la línia que separa migració forçada de migració voluntària és molt tènue.

Les organitzacions socials, com la Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat, que treballen en la defensa del dret d'asil i dels drets de les persones refugiades considerem que una persona refugiada és aquella que s'ha vist abocada a fugir, emprenent un desplaçament forçós del seu país per haver patit, o per tenir risc de patir, greus violacions dels drets humans, per part del Estat, per part de la població local o per alguns individus, sempre que les autoritats ho tolerin de manera deliberada, ja sigui perquè es neguen a proporcionar una protecció eficaç o perquè són incapaces de fer-ho. Inclouent així de forma implícita les greus violacions dels drets econòmics, socials, i mediambientals o els drets derivats de l'orientació sexual o del gènere, entre altres. Actualment es calcula que més de 65 milions de persones estan en situació de desplaçament forçat.

Motius de persecució en detall

- **RAÇA O ÈTNIA:** pel color, origen, o pertinença a un grup ètnic.
Exemple: els Rohingya a Myanmar, els albins a Camerun o Malawi.
- **RELIGIÓ:** per les creences teistes, no teistes o atees, per participació en cultes formals en privat o en públic, individualment o en comunitat.
Exemple: la comunitat copta a Egipte, o els jueus durant la Segona Guerra Mundial a Europa.
- **NACIONALITAT:** per la identitat cultural, ètnica o lingüística, pels orígens geogràfics o polítics comuns, o per la relació amb la població d'un altre Estat.
Exemple: les diferents nacionalitats de l'Antiga Iugoslàvia, els Palestins.
- **OPINIONS POLÍTiques:** per opinions, idees o creences sobre un assumpte relacionat amb els agents potencials de persecució i les seves polítiques o mètodes.
Exemple: Opositors polítics a Veneçuela, activistes polítics a la Xina...
- **PERTINENÇA A UN DETERMINAT GRUP SOCIAL:** els membres comparteixen una característica innata, antecedents comuns, una característica o creença tan fonamental per a la identitat que no hi poden renunciar, o una identitat diferenciada per ser percebut com a diferent per la societat o agent perseguidor.
Exemple: les dones, que poden patir mutilació genital femenina.

Materials

MATERIALS DE L'ACTIVITAT:

Testimonis a repartir entre els grups (:

MARGARITA PINEDA, Hondures

La Margarita Pineda és una activista d'una comunitat indígena. Ella és de Marcala, però viu a San José; tots dos municipis estan situats al departament de La Paz, a Hondures.

La seva comunitat, com moltes altres de l'Amèrica Llatina, s'organitza per defensar-se de les grans empreses extractives que s'han instal·lat al territori i que han causat una important destrucció de les seves terres. Els pobles indígenes també estan sent afectats pel canvi climàtic.

Fa uns anys la Margarita i la gent de la seva comunitat tenia un tros de terra on cultivar el seu menjar. Ara ja en tenen perquè se'ls han quedat les empreses o els hi han robat. Així, els pobles indígenes marxen de les seves terres, perquè els rius s'estan assecant i les muntanyes contaminant.

Les opcions que els queden, com a pobles indígenes i com a pobres, gent de camp i pagesos, són molt poques, perquè el govern no actua per abordar aquests problemes. La majoria de persones que migren s'acaben convertint en indigents, sense terra, sense feina, sense habitatge.

Actualment moltes de les companyes de lluita de la Margarita, defensores com ella, estan sent criminalitzades, processades judicialment o assassinades. La Margarita és optimista. Espera que un dia millori una mica la situació i puguin recuperar els territoris que el govern ha cedit als empresaris fa 40 i 50 anys.

Adaptació del testimoni disponible a: <http://senserefugi.ccar.cat/ca/margarita-pineda/>

ALQUMIT ALHAMAD, Síria-Suècia

Alqumit és un artista de 24 anys que viu a Suècia. Va fugir de Raqqa, al nord de Síria l'any 2012, quan els extremistes van entrar a la ciutat. Amb tota la seva família van poder arribar al port de Latakia per marxar a la ciutat d'Alep, on l'Alqumit va acabar la carrera universitària.

Després que uns míssils explotessin al seu campus, el novembre del 2015 va fugir fins a Turquia per arribar a Europa des de Grècia. Portava només una motxilla amb una muda i la seva música preferida. Quan va arribar a Suècia es va quedar en un camp de refugiats certificat per persones homosexuals, bisexuals i transgènere. Tres mesos després va conèixer a la Linnea Tell, que oferia una habitació de casa seva a persones refugiades, on va acollir a l'Alqumit. Tots dos han creat una amistat molt forta i s'ajuden amb la cura del fill de la Linnea.

A Síria va viure situacions molt difícils, no només per la guerra. De petit va patir abusos i alguns dels seus amics que també eren homosexuals van ser torturats per militars o expulsats de casa seva.

A Suècia se sent agraït i feliç de la sensació de llibertat que té per ser com és i fer el que més li agrada. L'any 2017 va fer una exposició artística a una galeria de Nyköping.

Adaptació del testimoni disponible a:
<https://eachur.org/es/actualidad/noticias/historias-de-vida/la-vida-en-suecia-es-totalmente-diferente-sobre-todo-para-un-gay-que-viene-del-mundo-arabe>

MARC ALMODÓVAR, Barcelona-Egipte-Barcelona

“El Marc és un periodista català amb molta curiositat per aprendre la llengua àrab. Per poder-lo practicar millor, l'any 2008 va marxar a Egipte. Allà estaven passant moltes coses que com a periodista també li interessaven molt i li permetien seguir treballant. Va marxar amb un amic i es van mudar a Alexandria, on vivia una amiga seva. Gràcies a les xarxes socials va conèixer la comunitat espanyola que resideix a la zona.

Al principi, estava molt nerviós per canviar de ciutat, però sabia que si no li anava bé podia tornar a casa. Va anar a Egipte sense contracte de feina, només amb els seus estalvis. El va ajudar que és un país més econòmic que Espanya.

Va trobar feina com a professor de castellà i puntualment feia alguna crònica per tenir més ingressos. A partir del 2011 comença a treballar com a corresponsal informant sobre les revoltes de la Primavera Àrab.

L'any 2013 va decidir tornar a Barcelona abans del cop d'estat. El Marc creu que migrar és una experiència vital important que li ha aportat moltes coses bones i ho tornaria a fer. Pensa que com a europeu ho té més fàcil que altres persones perquè pot moure's a molts països sense cap problema”.

Adaptació del testimoni disponible a: <https://www.lavanguardia.com/vida/junior-report/20200526/481392435711/historias-migrantes-travesia-senegal-espana.html>

ROLANDO FOSSO, Camerun-Catalunya

En Roland estava estudiant quan la mort de la seva mare el va obligar a marxar del seu país. La seva família no es trobava en una bona posició econòmica i en un context on no hi ha oportunitats de laborals per als joves fins i tot quan accedeixen a una formació, les seves opcions eren poques.

Al Camerun, explica, el fet d'accedir a un habitatge no és la part més complicada de la vida, sinó la de tenir un sou cada mes, tenir ingressos. La vida és molt dura en l'àmbit laboral, els anys que es passen estudiant són anys perduts i les feines que es troben són precàries, amb salaris molt baixos i jornades de moltes hores. Així, la perspectiva de futur és escassa.

En Roland valora molt el fet de poder viure a Catalunya i creu que el fet de marxar, encara que és molt dur, ha estat una bona elecció. Aquí, diu, ha pogut créixer en diversos aspectes, espiritualment i com a persona.

Adaptació del testimoni disponible a: <http://senserefugi.ccar.cat/ca/roland-fosso-camerun/>

HAWO ABDI, Somàlia

L'Hawo té 29 anys i és mare de 5 fills. El seu marit va morir i els cria tota sola.

Somàlia viu una sequera que fa molt difícil trobar aigua. El preu ha pujat molt. Sense aigua no es poden cultivar aliments, les condicions d'higiene empitjoren i augmenta el risc de patir malalties com el còlera o la gastroenteritis aguda.

Ella i el seu marit treballaven com a camperols, però la sequera va acabar amb tots els seus cultius. Ara no té menjar, ni aigua ni diners per tenir cura de la seva família. Com que ella no bebia aigua suficient, el seu cos no podia produir llet per donar-li al seu fill petit de sis mesos.

Va decidir abandonar la seva casa a Alafuto i viatjar a peu durant dos dies fins la capital del país, Mogadischu. Gràcies a una ONG va poder curar el seu fill petit que es va posar malalt a causa de la desnutrició. Actualment, viu en un assentament improvisat de persones que fugen de la sequera. L'Hawo té por que els seus fills es posin malalts i reutilitza trossos de tela i plàstic per tapar el sostre del seu refugi.

Adaptació del testimoni disponible a: <https://www.accioncontraelhambre.org/es/te-contamos/blog-testimonios/somalia-cuando-llego-la-sequia-tuvimos-que-huir-para-sobrevivir>

ACTIVITAT 3

Posat a prova com a mestre!

Eta: EDUCACIÓ PRIMÀRIA
EDUCACIÓ SECUNDÀRIA

OBJECTIUS

- Despertar l'interès i el coneixement per fenòmens com: migracions, refugi, estereotips, prejudicis,...
- Fomentar el pensament crític i l'anàlisi de la informació que es transmet als mitjans de comunicació, internet o xarxes socials sobre diferents col·lectius socials i culturals.

TEMPS PREVIST PER L'ACTIVITAT

Una hora més treball previ per grups

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Dividir l'alumnat per grups.

Cada grup haurà de buscar informació sobre un tema i convertir-la en un qüestionari gamificat que després podrà traslladar a un programa per fer concursos on-line. Alguns exemples de programes poden ser: Kahoot, Mentimeter,...

Alguns exemples de temes que es poden proposar són:

- *Dades sobre refugiats: milions de persones refugiades al món, països emissors, països receptors,...*
- *Els camps de refugiats: on estan, com són, quins serveis tenen, quina capacitat,....*
- *Migracions: percentatge de població immigrada al teu poble, principals nacionalitats, principals canals d'entrada de la població migrada,...*
- *Persones rellevants al món que han estat persones migrades o refugiades*
- *Preguntes que poden sortir en un examen per obtenir la nacionalitat espanyola*

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

En aquest cas les orientacions estaran encaminades a la recerca d'informació i la importància de validar la informació que consultem o ens arriba abans de difondre-la. Per això, es recomana:

- Cercar a qui pertany l'autoria de la informació.
- Buscar sempre que sigui possible a fonts d'informació oficial o entitats amb una trajectòria reconeguda.
- Contrastar les informacions a més d'una font.
- Diferenciar entre experiències personals i dades provades i objectives. Si la informació consultada fa referència a circumstàncies personals, cal destacar que no són extrapolables i no permeten fer afirmacions absolutes.
- Desconfiar de titulars extravagants. Els titulars cridaners acostumen a ser només un reclam, cal aprofundir en els conceptes de la notícia.
- Filtrar la informació disponible a les xarxes socials. Quan es tracta de temes que generen polèmica o debat és important detectar si la font consultada dona arguments de pes.

I tu, a qui t'assembles?

Etape: EDUCACIÓ SECUNDÀRIA

OBJECTIUS

- Reflexionar al voltant de com la humanitat sempre s'ha mogut i com les migracions formen part de la història de la humanitat
- Adonar-nos de que tots i totes nosaltres podem tenir avantpassats de diferents parts del món
- Acceptar i valorar la diferència i el mestissatge com a part de nosaltres

TEMPS PREVIST PER L'ACTIVITAT

Trenta minuts aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Cada alumne haurà d'omplir una fitxa a casa amb les següents preguntes:

- Quin és el color del teu cabell?
- Quin és el color dels teus ulls?
- Quin to de pell tens?
- Quina és la forma de la teva cara?
- Quina és la forma dels teus ulls?
- Escriu 5 països del món on els seus habitants comparteixen els mateixos trets que tu (per aquesta última pregunta pots fer una recerca per internet)

Al dia següent, a classe, els alumnes hauran de llegir en veu alta els països que han escrit al seu paper.

Es preguntarà:

- Algú ha comptat quants països diferents han sortit? (és convenient que el o la mestre ho faci ni que sigui de forma aproximada)
- Per què creieu que us he posat aquest exercici
- Podria ser possible que tinguéssiu avantpassats provinents d'aquests països?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

Sovint se sol oblidar el paper fonamental que han tingut les migracions al llarg de la història. El cert és que sense aquest fenomen no es podria explicar el món tal i com es coneix avui dia.

Les migracions han estat una constant en la història de la humanitat. Malgrat el que es pugui pensar, no són només un fenomen recent, fruit de l'atracció que provoca el benestar econòmic que es viu als països del primer món i no són simplement una conseqüència no desitjada de la desigualtat econòmica entre diferents regions del món. Al contrari, constitueixen un procés clau sense el qual no s'haguessin pogut donar molts dels fenòmens que expliquen el nostre món actual, des de la industrialització fins a la construcció dels diferents estats nació i la formació d'un ordre mundial colonial.

Ja a l'antiguitat, trobem imperis expansionistes que provoquen grans desplaçaments de població, com els assiris, perses o egipcis. La Grècia clàssica i, sobretot, l'expansió de l'Imperi Romà segueixen implicant migracions, com també l'expansió de l'Islam, entre el segle VII i X, o les Creuades, entre els segles XI i XIII.

Es pot fer servir aquest vídeo com una forma de exemplificar els mestissatges que aquests migracions han comportat per l'humanitat:

<https://www.youtube.com/watch?v=1c3QkhV5vX0>

BLOC 2. RACISME I ALTRES FORMES DE DISCRIMINACIÓ

Contingut del bloc:

- Rumors, estereotips i prejudicis.
- Racisme (latent), paternalisme naïf i xenofòbia.
- Discriminació i exclusió.

Activitats per educació primària:

Activitat 5. Què o qui sóc?
Activitat 6. Tothom pot portar vestit?
Activitat 7. Cursa de privilegis

Activitats per educació secundària:

Activitat 8. Paternalisme naïf
Activitat 9. El racisme latent
Activitat 10. El rumor

ACTIVITAT 5

Què o qui sóc?

Etapa: EDUCACIÓ PRIMÀRIA

OBJECTIUS

- Analitzar els estereotips que tenim assumits culturalment.
- Reconèixer alguns dels més comuns.
- Reconèixer el paper de la comunicació no verbal en la transmissió de missatges estereotipats.
- Reflexionar sobre quins són els col·lectius sobre els quals recauen gran part dels més negatius.
- Posar de relleu com els hem après i com som part activa en la seva transmissió.

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Trenta minuts aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Aleatòriament la persona que conduirà l'activitat anirà escollint membres de l'alumnat per representar els papers que els dirà a cau d'orella. A partir de la mímica, la gesticulació o la parla (sense desvelar el personatge directament), el membre escollit haurà de representar el paper i la resta del grup l'haurà d'endevinar.

Els papers que anirà dient la persona que dinamitza l'activitat poden ser:

- *Fes de mico.*
- *Fes d'executiu/iva.*
- *Fes d'elefant.*
- *Fes de peix.*
- *Fes de cambrer/a.*
- *Fes de dona.*
- *Fes d'immigrat/ada.*
- *Fes de gitano/a.*
- *Fes d'home.*
- *Fes d'home homosexual.*
- *Fes de lesbiana.*
- *Fes de discapacitat/ada.*
- *Fes de jove.*
- *Fes de mexicà/ana.*
- *Fes de...*

En l'avaluació posterior, es plantejaran i discutiran els estereotips que s'hagin produït per part de les persones que han representat els diferents papers.

En el cas de no haver tractat mai el tema dels estereotips i prejudicis, es poden fer algunes preguntes introductòries, com:

- Sabeu què són els estereotips i els prejudicis?
- Penseu que teniu prejudicis?

Sobre la dinàmica, podem plantejar:

- Per la imitació d'aquests personatges, quins estereotips heu reproduït?
- Sobre quins col·lectius?
- Quins altres estereotips hi ha sobre aquests col·lectius?
- Penseu que són veritat?
- Penseu que totes les persones joves sou festaires (que només penseu en la festa) o irresponsables? (Són estereotips que hi ha sobre el col·lectiu dels/de les joves.)
- Llavors, totes les persones homosexuals «tenen ploma»? (Expressió que quotidianament es fa servir per denotar trets o comportaments associats a la feminitat per part d'homes homosexuals.)
- Totes les dones són presumides o ximples?
- Totes les persones immigrades són pobres o sense estudis?
- Totes les persones gitanes són lladres?
- Tots els...

(Per a les últimes preguntes s'han fet servir els estereotips que més sovint s'associen als col·lectius als quals ens hem referit a les imitacions. No obstant això, se'n poden fer servir altres, especialment si han sortit en el debat previ.)

En el cas que continuïn reafirmant els mateixos estereotips, es pot continuar preguntant:

- Quantes persones gitanes coneixeu personalment?
- Quantes persones homosexuals coneixeu personalment?
- I tots són així? Tots?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

Aquesta és una dinàmica que se sosté en l'esponentaneïtat de l'alumnat per extreure els imaginaris prejudiciosos que puguin tenir arrelats en el seu subconscient a l'entorn de determinats col·lectius. És probable que racionalment o discursivament no hi estiguin d'acord, però són conscients que formen part de l'imaginari col·lectiu de la nostra societat.

L'activitat que aquí es proposa és força semblant a l'anterior. No obstant això, ara es tracten específicament estereotips i prejudicis molt més diversos i no solament aquells que fan referència al tarannà de les persones d'una determinada regió o país. En aquest sentit, pot ser entesa com a complementària a l'anterior o no, és a dir, es poden fer totes dues o només una.

En el cas que es consideri més oportú fer servir aquesta dinàmica en comptes de la primera, és convenient que igualment es tingui com a referència el contingut explicatiu de l'apartat *Elements clau per al debat* de la primera activitat, en el qual hi ha les definicions clau.

Per acabar d'il·lustrar la idea de com podem reproduir els estereotips de forma inconscient a través de la comunicació no verbal, podem posar el vídeo "Què significa córrer com una nena?" per conscienciar sobre les connotacions negatives i ridiculitzants que s'atribuïen a fer les coses "com una nena".

ACTIVITAT 6

Tothom pot portar vestit?

Etapa: EDUCACIÓ PRIMÀRIA

OBJECTIUS

- Analitzar els estereotips que tenim assumits culturalment en relació al gènere.
- Reconèixer-ne alguns dels més comuns.
- Reflexionar sobre com condicionen els gustos, actituds i comportaments propis i envers als altres.
- Reflexionar sobre les actituds discriminatòries a l'escola i repensar les relacions de gènere.

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Quaranta minuts aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Visionat del curtmetratge:

Vestido nuevo

Any: 2007
Durada: 13 minuts
Direcció: Sergi Pérez
Producció: Escándalo Films

Sinopsi: El curtmetratge narra la història d'en Mario, un alumne de primària que decideix posar-se un vestit rosa el dia de Carnaval.

A través de la reacció que suscita entre les persones del seu entorn, aborda la identitat de gènere, els comportaments discriminatoris i la imposició d'estereotips.

Algunes preguntes introductòries:

- Sabeu què són els estereotips i els prejudicis?
- Quins són els col·lectius vers els quals habitualment hi ha prejudicis? (Exemples: persones immigrades, altres minories ètniques com ara les persones gitanes, gènere, orientació sexual, de- terminades nacionalitats o llocs de procedència, professions...)

Preguntes per la reflexió del curtmetratge:

- Què explica la història?
- Penseu que pot ser una història real o només podria passar a la ficció?
- Quins prejudicis veiem a la pel·lícula? Quines actituds discriminatòries es poden identificar?
- Coneixeu altres estereotips en relació al gènere? Quins? Com creieu que us afecten?
- Us sorprèn el comportament o la reacció d'alguna persona? De qui? Per què? Com podria actuar diferent?
- Per què el separen de la resta de la classe i truquen a la família?
- Us heu sentit mai jutjats per com anàveu vestits o pels vostres gustos? Com creieu que se sent el protagonista?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

La moda pot ser un fort transmissor d'estereotips de gènere. Aquest curt ens permet reflexionar sobre la pluralitat d'identitats i la discriminació per qüestió de gènere, sexe o opció afectivo-sexual.

Un nen que es posa un vestit rosa posa en dubte la norma culturalment acceptada sobre l'expressió del gènere. Són les cultures, les ideologies o les persones les que són masclistes? Hi ha una única manera de viure una cultura? I el gènere? En aquesta línia, no estem farts d'escoltar al nostre voltant com titllen d'homosexuals els nens que fan coses o tenen gustos que històricament s'han atribuït a les dones com una expressió de feminitat?

D'altra banda, el caràcter proper del curt, contextualitzat en una aula de primària, pot afavorir els processos d'identificació i empatia de l'alumnat cap a situacions de discriminació. Més enllà del detall de la probabilitat o proximitat que un nen de l'entorn es pugui posar un vestit roba, la història d'en Mario ens permet detectar els propis prejudicis i estereotips de gènere i com ens influeixen en el nostre comportament.

Diàriament, estem exposats a la transmissió de models de masculinitat i feminitat normatius a través de la moda, el cinema, la televisió, etc. Aquests models influeixen en la creació d'imaginari basats en prejudicis i estereotips de gènere. Cal despertar una visió crítica de l'alumnat perquè pugui desenvolupar actituds solidàries i transformadores davant de situacions de discriminació i desigualtat per motiu de gènere, sexe i opció afectivo-sexual tant de l'àmbit escolar com de l'entorn proper.

Tanmateix, un aspecte rellevant és la conscienciació crítica del propi procés de construcció de la identitat de gènere i la reflexió sobre la influència dels imaginari estereotipats en la identitat de gènere autopercebuda.

ACTIVITAT 7

Cursa de privilegis

Etapa: EDUCACIÓ PRIMÀRIA

OBJECTIUS

- Identificar situacions de desigualtat i discriminació.
- Prendre consciència de les conseqüències i els efectes de les desigualtats en les oportunitats i èxits de les persones.
- Saber què són els privilegis i reconèixer-los.

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Trenta minuts aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Es divideix l'alumnat en grups de 4 persones per participar en un concurs.

L'objectiu és crear un mòbil amb motius astronòmics (es pot modificar).

Es reparteix el material a tots els grups de forma desigual. Si l'alumnat es queixa, es pot dir que no hi ha material suficient per tots els grups, però que es tracta que cadascú faci el que pugui amb el que té.

Tots els grups tenen 10 minuts per construir-lo, excepte un grup que té restricció de temps i ho ha de fer amb la meitat de temps.

Es proposa, per exemple, repartir el següent material:

- Un tros de paper de diari, unes tisores i tres pams de corda. No tenen restricció de temps.
- Un full de paper de color, tres llapis de colors, unes tisores i 4 palets de fusta. No tenen restricció de temps.
- Dos fulls de paper, dos tisores, pega, 6 pams de corda. No tenen restricció de temps.
- Dos fulls de paper, pega, dos tisores, cinta adhesiva, 3 pams de corda i dos canyetes o palets de fusta. No tenen restricció de temps.
- Un full de paper i tisores per cada membre del grup, pega, cinta adhesiva, llapis de colors, grapadora, 4 pams de corda i dos canyetes o palets de fusta. Tenen la meitat del temps per fer la mateixa tasca.

- Tenen un full de paper i tisores per cada membre del grup, pega, cinta adhesiva, llapis de colors, grapadora, 4 pams de corda, dos canyetes o palets de fusta i coses per decorar (gomets, brillantina, etc.). No tenen restricció de temps.

Quan s'acaba el temps, el dinamitzador o docent elogia el resultat del grup F, el que disposava de més material i cap restricció de temps. La idea és poder exaltar el mòbil: té molts detalls, és molt sòlid, etc. i no només quedar-se amb què és el guanyador.

Possiblement l'alumnat de la resta de grups es queixarà, si no ho ha fet abans ja, sobre les diferències en quan a material.

Es demana a l'alumnat el màxim de detall del seu malestar o sobre el que acaba de passar, intentant anar més enllà de si ho consideren just o no.

- Què us fa sentir malestar?
- Per què penseu que és injust?
- Creieu que el material que teníeu us ha facilitat la tasca?
- Penseu que les condicions de partida són les mateixes per tothom? Com afecta això al resultat?
- Penseu que aquesta situació passa a la vida real? Podeu posar exemples?

Introduïrem què són els privilegis i quins efectes tenen sobre les oportunitats.

En el cas que algun grup hagi fet algun intercanvi de forma espontània, es pot preguntar directament als grups implicats perquè ho han fet.

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

El primer aspecte que caldrà tractar durant el debat fa referència als privilegis que tenen determinats col·lectius per la seva condició.

En una societat desigual no totes les persones ni col·lectius gaudeixen dels mateixos privilegis. Tenir privilegis et dona certes avantatges i oportunitats respecte a les persones o grups que no en tenen. Per exemple, el color de pell, la classe social, el gènere, l'estatus jurídic o la procedència ètnica, entre altres, suposa tenir o no uns determinats privilegis.

Sovint els mèrits personals o èxits, per petits que siguin (com guanyar un concurs), poden estar vinculats als privilegis que s'atribueixen a determinades característiques. Així, el fracàs o falta d'oportunitats, també pot tenir a veure amb un punt de partida no privilegiat.

Aquesta diferència en quan al repartiments de privilegis genera moltes desigualtats d'oportunitats i d'accés als drets o les necessitats bàsiques. Aquest repartiment desigual es recolza en un o diversos tipus de discriminació (racisme, classisme, masclisme, etc.) i la invisibilitza.

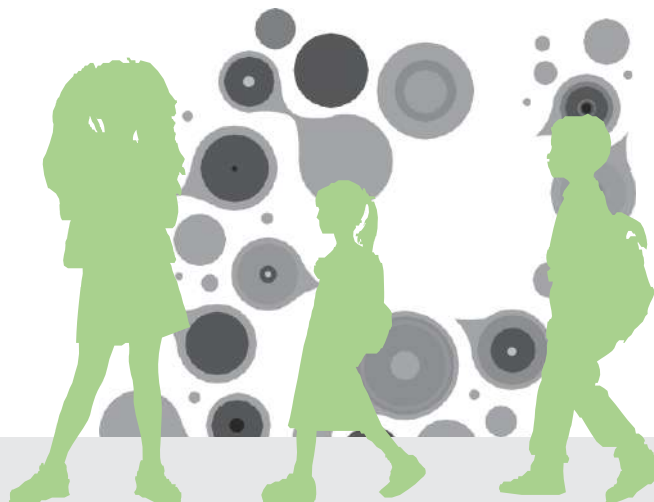
Una distribució equitativa de privilegis implica la renúncia, per part de qui els té, d'una part d'aquests avantatges.

ACTIVITAT 8

El paternalisme naïf

Etape: EDUCACIÓ SECUNDÀRIA

OBJECTIUS

- Ser conscients de les confusions en les quals ens podem veure involucrats pels nostres prejudicis.
- Reflexionar sobre els diferents discursos a l'entorn de la immigració.
- Saber què és el racisme o la xenofòbia.
- El paternalisme naïf com un comportament (actituds i conductes) que pot ser tan perjudicial com el racisme o la xenofòbia.
- Altres discursos esbiaixats sobre la immigració com són l'essencialisme cultural o l'instrumentalisme

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Trenta minuts aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Lectura en veu alta del text de Rosa Montero que apareix a l'apartat *Materials per a l'activitat*.

Si una part de l'alumnat no l'ha entès correctament, es pot tornar a llegir en veu alta o bé el professor o la professora el pot explicar directament.

Un cop llegit i entès, es poden formular les preguntes següents per al debat:

- Què us ha suggerit el text?
- Quin comportament penseu que ha tingut la noia?
- Per què ha actuat d'aquesta manera?
- Què penseu de l'actitud de la noia?
- Quins prejudicis ha tingut?
- I el noi, com ha actuat?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

Alguns dels prejudicis socials més recurrents en la història de la humanitat han estat els associats a l'ètnia i al lloc de procedència, cosa que ha derivat en allò que coneixem com a racisme. Una definició força encertada per explicar de manera senzilla què és el racisme és la que ens aporta Delgado (1998): aquell comportament (actituds prejudicials i conductes) que domina o discrimina un ésser humà per certes qualitats considerades inherents a la comunitat a la qual pertany.

Si bé és cert que el racisme és un comportament força retret per la nostra societat, n'hi ha d'altres que també poden ser-ho, com és el cas del **paternalisme naïf**, que precisament intenta denunciar aquest text. Parlem bàsicament de discursos que constantment victimitzen les persones immigrades insistint en el racisme i la intolerància dels altres com a causa de tots els seus mals. Es tracta de discursos xenòfils i ben intencionats, amb un cert sentiment de culpabilitat, però que amb la seva intenció de defensar les persones immigrades poden acabar anul·lant-les com a actors socials responsables. L'imaginari ingenu i passiu de les persones immigrades que transmeten aquest tipus de discursos no solament no es correspon amb la realitat, sinó que és difícilment compatible amb unes relacions socials igualitàries, basades en el respecte recíproc. Abanderats a vegades per membres d'ONG, aquests discursos assenyalen dinàmiques de discriminació contra les persones immigrades que són certes, però una insistència excessiva sobre això sense considerar altres aspectes no afavoreix la integració. D'aquesta manera, sovint entre les persones estrangeres augmenta la sospita d'estar permanentment discriminades; mentre que la població autòctona incita a conductes compassives o permissives que no deixen de ser etnocèntriques.

Més enllà de la discussió sobre el paternalisme naïf, també es pot tractar i debatre sobre altres argumentacions actualment freqüents al voltant del fet migratori per part dels/de les representants polítics/polítiques i socials de la nostra societat. Tots són discursos parcials i simplificats, incapaços de recollir, per tant, la complexa casuística de les migracions, però són intents vàlids de donar sentit a la presència de població immigrada a les nostres ciutats. No es tracta de discursos vertaders o falsos, però en aquest apartat sí que es volen destacar els riscos socials i polítics que provoca l'exageració de determinades argumentacions. Tenint en compte els límits i els riscos de cada discurs, cada persona pot adoptar elements diversos de cada discurs tot i que aquí en presentem l'últim (la immigració com a fet inherent a la globalització) com el més comprensiu i coherent per a una acceptació responsable de la immigració.

Quan sentim a parlar de la immigració des d'una perspectiva positiva, sovint apareixen discursos **instrumentalistes**. Són els discursos que sentim més sovint actualment i que fan referència a la utilitat econòmica i demogràfica de les persones immigrades. Aquests discursos els sentim tant des de postures d'esquerra com de dretes i fan afirmacions com ara: «les persones immigrades són necessàries per elevar la fecunditat del nostre país i assegurar les nostres pensions»; «les persones immigrades contribueixen a la seguretat social més del que no pas reben perquè són gent en edat de treballar»; «les persones immigrades són necessàries perquè fan les feines que la gent d'aquí no vol fer»...

El perill d'aquests discursos és que, alhora que intenten fer conèixer i valorar els avantatges aportats pels/per les migrants, perpetuen i difonen l'utilitarisme, és a dir, la idea que el valor de les persones està en funció del profit que en puguem treure, amb la qual cosa es tracta d'un reconeixement condicional i conjuntural. Són, a més a més, fàcilment convertibles en legitimacions aplaçades o disfressades del rebuig a la població immigrada, quan aquesta ja no sigui tan avantatjosa (s'envelleixi, presenti uns nivells de fecunditat menors, comencin a ocupar llocs de treball desitjats per la població autòctona...) (Santamaria, 2004).

L'essencialisme cultural és un altre dels discursos més estesos sobre la immigració. Fonamentalment, són aquells discursos que fan de la diversitat cultural el centre de tot el debat sobre les migracions, i donen per descomptat que el principal repte de les migracions és la diversitat de cultures que comporta. Parla de la cultura com a una cosa invariable, com una segona natura que determinaria la capacitat d'integració de tot un col·lectiu. Al mateix temps, acostuma a identificar les persones amb els trets o comportaments culturals més extrems o amb el fonamentalisme religiós sense tenir en compte la gran diversitat en les formes d'entendre i seguir la pròpia cultura o religió. En aquest sentit, la cultura, associada a l'ètnia, acaba substituint el concepte de raça.

L'ús tan extensiu i difús que es dona al terme de cultura en aquests discursos fa perdre de vista que la cultura és un bagatge dinàmic de significats atribuïts a la realitat, de maneres de fer i expressar-se que canvien segons l'ambient, les experiències, les relacions i els interessos de cada persona. És a dir, la cultura no és una cosa homogènia dins d'un col·lectiu ni tampoc no és un fet sobre el qual els individus no tinguin capacitat de decisió. Igualment, la insistència en les diferències culturals fa oblidar les coincidències culturals que ens uneixen (no solament en el passat sinó també en el present).

Finalment, hi ha el discurs que identifica **la immigració com a fet inherent a la globalització**, un discurs encara poc estès i definit. En termes generals, formula que en un món on l'economia ja no és nacional sinó multinacional i on els mitjans de comunicació es desenvolupen espectacularment, també

les poblacions i els mercats laborals són necessàriament internacionals. Cada cop més, les activitats econòmiques s'articulen entre diversos llocs del món funcionen com una unitat gràcies a les noves tecnologies. El funcionament d'aquest model requereix múltiples formes de mobilitat de capitals, informació, mercaderies i també de persones. Aquest procés fa segles que va començar, però la intensitat i l'extensió que han adquirit en l'època actual fa considerar que hem entrat en un món global.

L'augment de la mobilitat de les persones té dues cares. Una que es viu positivament: els viatges de negocis, el turisme, les nostres facilitats per residir o visitar gairebé qualsevol país del món, l'arribada de personal altament qualificat... I la que es viu menys positivament: l'arribada de persones immigrades procedents de països pobres per desenvolupar les tasques més desprestigiades de l'economia. Ambdues cares de la mobilitat formen part d'una realitat que caldrà anar acceptant: que la «nostra» economia i el «nostre» mercat laboral han deixat de ser nacionals, per molt que les lleis i la ciutadania continuïn ancorades en conceptes nacionals.

El discurs presentat ofereix una perspectiva més àmplia, coherent i realista per entendre les migracions com un fet inherent al model de desenvolupament «postindustrial» pel qual aposta la nostra societat. I, des d'aquesta perspectiva, cal interpretar l'arribada de persones immigrades com un dels millors indicadors de l'èxit de la nostra societat en aquest nou model. Cal, però, evitar caure en els extrems del fatalisme estèril i l'exaltació acrítica.

D'altra banda, tampoc no s'ha de fer «de la necessitat virtut» i exaltar acríticament la globalització i tot allò que representa (augment de la mobilitat, de la diversitat, de la innovació, del canvi...) com a fets positius per si mateixos. No es pot deixar de banda que la globalització està conduint també a la polarització del mercat laboral (amb un segment creixent d'ocupacions precàries i un segment reduït d'ocupacions altament qualificades), l'augment de les desigualtats a tot el món i dins de cada ciutat, a formes de treball i producció insostenibles... Tots aquests efectes no desitjats es manifesten de manera directa a les ciutats i han de ser tinguts en compte.

La integració de les persones immigrades és un mirall del tipus de societat que construïm a les nostres ciutats. La immigració i la diversitat que arriben a les nostres ciutats són elements altament enriquidors si la convivència funciona, i això requereix el compromís de tothom. El repte de la immigració és precisament fer-ne una oportunitat d'enriquiment per a tothom i és una oportunitat que realment tenim si apostem per acollir els/les estrangers/es com a ciutadans/es iguals i generem lligams d'interacció i col·laboració entre els diferents grups.

Materials

MATERIALS PER L'ACTIVITAT 8

El negro

ROSA MONTERO

EL PAÍS - Última - 17-05-2005

Estamos en el comedor estudiantil de una universidad alemana. Una alumna rubia e inequívocamente germana adquiere su bandeja con el menú en el mostrador del autoservicio y luego se sienta en una mesa. Entonces advierte que ha olvidado los cubiertos y vuelve a levantarse para cogerlos. Al regresar, descubre con estupor que un chico negro, probablemente subsahariano por su aspecto, se ha sentado en su lugar y está comiendo de su bandeja. De entrada, la muchacha se siente desconcertada y agredida; pero enseguida corrige su pensamiento y supone que el africano no está acostumbrado al sentido de la propiedad privada y de la intimidad del europeo, o incluso que quizá no disponga de dinero suficiente para pagarse la comida, aun siendo ésta barata para el elevado estándar de vida de nuestros ricos países. De modo que la chica decide sentarse frente al tipo y sonreírle amistosamente. A lo cual el africano contesta con otra blanca sonrisa. A continuación, la alemana comienza a comer de la bandeja intentando aparentar la mayor normalidad y compartiéndola con exquisita generosidad y cortesía con el chico negro. Y así, él se toma la ensalada, ella apura la sopa, ambos pinchan paritariamente del mismo plato de estofado hasta acabarlo y uno da cuenta del yogur y la otra de la pieza de fruta. Todo ello trufado de múltiples sonrisas educadas, tímidas por parte del muchacho, suavemente alentadoras y comprensivas por parte de ella. Acabado el almuerzo, la alemana se levanta en busca de un café. Y entonces descubre, en la mesa vecina detrás de ella, su propio abrigo colocado sobre el respaldo de una silla y una bandeja de comida intacta.

Dedico esta historia deliciosa, que además es auténtica, a todos aquellos españoles que, en el fondo, recelan de los inmigrantes y les consideran individuos inferiores. A todas esas personas que, aun bienintencionadas, les observan con condescendencia y paternalismo. Será mejor que nos libremos de los prejuicios o corremos el riesgo de hacer el mismo ridículo que la pobre alemana, que creía ser el colmo de la civilización mientras el africano, él sí inmensamente educado, la dejaba comer de su bandeja y tal vez pensaba: "Pero qué chiflados están los europeos"

Adicionalment al text també es pot reflexionar al voltant del següent vídeo:

<https://www.youtube.com/watch?v=oJLqyuxm96k>

Africa For Norway - New charity single out now!

ACTIVITAT 9

El racisme latent

Etape: EDUCACIÓ SECUNDÀRIA

OBJECTIUS

- Conèixer les diferents formes de racisme.
- Posar en evidència el racisme latent com una actitud més estesa i subtil que el racisme tradicional o biològic.
- Conèixer altres formes de discriminació més subtils.

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Dues hores i mitja aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Visionat de la pel·lícula:

Adivina quién viene a cenar esta noche

Any: 1967
Direcció: Stanley Kramer
Actors: Spencer Tracy, Katharine Hepburn, Katharine Houghton, Sidney Poitier
Durada: 110 min

Sinopsi: Joanna Drayton torna a casa dels seus pares, posant fi, inesperadament, a les seves vacances a Hawaii. L'acompanya un

jove metge de raça negra, el doctor John Prentice, que ha conegut durant el viatge i amb el qual pensa contraure matrimoni. La jove ha estat educada pels seus pares d'una manera liberal i creu que casar-se amb una persona de raça negra no representa problemes de cap tipus. El seu company, per contra, sap perfectament que una relació d'aquest tipus és una font inesgotable de conflictes.

Unes quantes preguntes per al debat posterior al visionat de la pel·lícula:

- Segons el vostre criteri, quin és el tema principal de la pel·lícula?
- Per què penseu que els pares s'oposen al principi a aquesta unió? (Probablement la resposta a aquesta pregunta sigui: perquè són racistes.)
- Però si ells han educat la seva filla amb uns valors de tolerància, de veure'ns a tots/es iguals

independentment de l'origen, l'ètnia, la religió, el sexe o la classe social, són racistes?

- Aquesta actitud que mostren va en contra del que en un principi ells diuen que pensen?
- Per què?
- Quins són els aspectes que fan que ens sentim atrets per altres persones? (No solament en el sentit amorós sinó també d'amistat o simplement d'interès.) Per exemple: les aficions, els gustos...
- Quin paper té el color de la pell o l'ètnia en aquest procés d'atracció o unió?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

El visionat de la pel·lícula *Adivina quién viene a cenar esta noche* pot ser un bon exercici per exemplificar què són i com es mostren dues maneres de pensar i actuar molt més presents a la nostra societat però difícils de detectar ja que les seves manifestacions són molt subtils: els prejudicis latents i el racisme modern.

Les actituds prejudicials poden manifestar-se amb claredat, però també de manera subtil o latent. Qui les adopta d'aquesta última manera suprimeix els pensaments i els sentiments pejoratius, com si volgués trencar conscientment amb un mal hàbit (Devine, 1989, 1991). No obstant això, les actituds negatives sovint persisteixen tot i que ho fan amb expressions més difuses. El prejudici latent implica una resposta emocional negativa envers membres d'altres grups en què els sentiments no són tant d'odi clara hostilitat (propis dels prejudicis tradicionals), sinó més aviat d'una certa incomoditat, inseguretat o, fins i tot, por. El resultat és, més aviat, evitar el contacte amb l'altre grup més que no pas manifestar conductes obertament hostils (Meertens i Pettigrew,

1992). Aquest seria, de fet, el tipus de prejudici més habitual en la nostra societat, en la qual les suposicions es manifesten fonamentalment en estratègies d'evitació.

En la mateixa línia, més enllà del racisme biològic o tradicional que consisteix en el pressupòsit, científicament descartat, de la superioritat biològica d'uns grups fenotípics o «races» per sobre dels altres (Banton, 1967), avui dia hi ha altres formes de racisme més subtils. Estem parlant del racisme modern que evoca la declaració de superioritat nacional, explotació o discriminació econòmica de grups o individus dins d'un estat atribuint-los defectes morals, intel·lectuals o socials, que suposadament provenen de la seva dotació «racial» i que per ser innats poden ser fenotípics o construïts (Stolcke, 1994). A diferència del racisme tradicional, l'anomenat nou racisme no justifica la superioritat per les diferències biològiques entre races, sinó per les diferències culturals, i considera difícilment viable la convivència entre cultures (Giménez i Malgesini, 2000).

ACTIVITAT 10

El rumor

OBJECTIUS

- Reflexionar sobre el funcionament dels rumors.
- El nostre paper en la transmissió dels rumors.
- Despertar l'actitud crítica a l'entorn dels rumors que ens puguin arribar.
- Les conseqüències de les falses concepcions.

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Trenta minuts aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Primer es triaran vuit persones, de les quals totes menys una sortiran de la sala. La resta farà de grup observador. La persona que conduirà l'activitat llegirà una sola vegada la història següent a la persona que s'ha quedat.

Una persona està asseguda al terra demanant per menjar alguna cosa calenta. Una senyora s'hi acostava i s'ajup i estén la mà. Un senegalès també s'acosta i li pregunta a la senyora per un carrer. Un home agafa la bossa de la senyora i surt corrents. La senyora avisa ràpidament a la policia i el senegalès surt corrents.

La persona haurà de recordar la història i reproduir-la al company o companya que entri, de la manera més fidel possible a l'original i així successivament. L'última persona l'explicarà al grup observador. El grup observador anotarà totes les modificacions que es vagin produint al llarg de la transmissió de la informació. Al final de l'activitat, per acabar, el grup observador comentarà si té cap relació el primer missatge, el que va donar la persona que conduirà l'activitat, amb l'últim que s'ha transmès. Es debatrà sobre els supòsits de la comunicació i com són transmesos els missatges.

Per dinamitzar el debat es poden fer unes quantes preguntes de reflexió:

- Podeu explicar-me alguna situació en la qual un rumor s'hagi escampat sense que sigui veritat?
- Us heu vist mai involucrats/ades en una situació semblant?
- Com us heu sentit?
- Quins rumors hi ha a l'entorn de la població immigrada? (Exemple: que els/les comerciants estrangers/es no paguen impostos, que l'Ajuntament dona pisos a les persones immigrades, que si ets estranger/a és més fàcil que et donin una beca de menjador...)
- (En el cas que l'alumnat insisteixi en la veritat d'aquests rumors.) Com ho sabeu? Ho heu vist en persona? Quantes persones immigrades coneixeu que no paguen impostos o que els donen pisos?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

Aquesta activitat funciona si es fa amb espontaneïtat i amb un ritme ràpid, es pot adaptar a qualsevol situació, sempre que s'adeqüin els personatges de la història. La història solament serà llegida una vegada per part de la persona que conduirà l'activitat. No es tracta que es reproduïxi la història amb les mateixes paraules, sinó més aviat que no perdi el sentit.

En els últims anys, hi ha hagut una proliferació de rumors i prejudicis envers les minories per raó de la procedència, els costums, les creences o simplement l'aparença física.

De fet, molts rumors parteixen, en un principi, d'un substrat de realitat. No obstant això, el problema sorgeix quan els extrapolem al conjunt del col·lectiu, els exagerem o, simplement, els analitzem en clau essencialista. Aquesta dinàmica pretén posar en evidència que molts dels rumors que escoltem o transmetem són absurdes exageracions o missatges que s'han modificat al llarg del temps.

BLOC 3.

ACCEPTACIÓ DE LA DIVERSITAT

Contingut del bloc:

- Visibilitzar la diversitat: identitats múltiples, flexibles i diverses.
- Enfocament interseccional.

Activitats per educació primària:

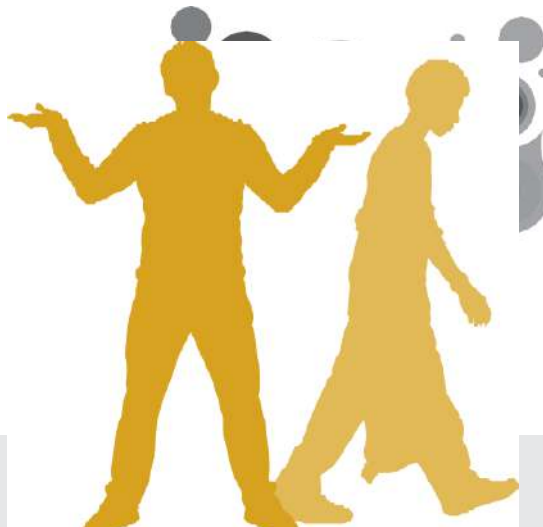
Activitat 11. La diversitat dins de l'aula
Activitat 12. Speed dating

Activitats per educació secundària:

Activitat 13. Els catalans són...
Activitat 14. Immigració i humor
Activitat 15. La diversitat en la immigració

La diversitat dins de l'aula

Etape: EDUCACIÓ PRIMÀRIA

OBJECTIUS

- Conèixer la gran diversitat que ens envolta.
- Conèixer altres costums i valorar-los positivament.
- Conèixer la història personal i familiar.
- Visibilitzar models familiars diversos.

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Una hora aproximadament per a la dinàmica de la sessió. Feina prèvia a casa.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Prèviament a aquesta activitat, l'alumnat participant hauria de recollir informació respecte a la seva família i a la seva pròpia història personal. Haurien de preguntar per les dades referides al lloc d'origen de la seva família, si van emigrar i a on ho van fer, les tradicions, costums, celebracions, elements particulars de la pròpia família... Tant aquells que continuen vigents com els que s'hagin anat perdent al llarg dels anys. Per fer més clara aquesta tasca a l'alumnat, se'ls pot demanar que emplenin la fitxa que apareix a *Materials per a l'activitat*.

Una vegada recollida aquesta informació i tots junts a l'aula, cada alumne/a anirà explicant les característiques personals de la seva família i penjarà la seva fitxa a la paret. Es poden incloure fotografies o utilitzar una plataforma digital per fer un recull i exposició virtual.

Un cop finalitzada l'exposició de tots/es es faran algunes preguntes per reflexionar sobre la gran diversitat existent a l'aula:

- Quants països, ciutats o regions diferents apareixen com a llocs de procedència dels vostres pares? I com a llocs on hagin viscut? (És important destacar no solament la procedència dels/de les fills/filles de pares estrangers sinó també, o especialment, la procedència d'altres que van néixer a altres indrets de Catalunya o Espanya. Fins i tot, anar més enllà i visibilitzar els diferents itineraris)
- Quins costums us han resultat més curiosos?
- Per què penseu que alguns han canviat o bé desaparegut?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

Aquesta activitat està encaminada a destacar i conèixer la gran diversitat cultural i familiar existent entre tots nosaltres.

D'una banda, es pretén posar de relleu la multitud de procedències de les nostres famílies, com també les experiències migratòries que han pogut experimentar. Les migracions han estat una constant a la història de la humanitat i possiblement l'aula en sigui una mostra. Aquesta activitat ens pot ajudar a reflexionar sobre la quantitat d'experiències migratòries que han viscut els membres de les nostres famílies sense perdre de vista que les migracions de cada època presenten peculiaritats determinades.

Un altre aspecte que es pretén posar de relleu amb aquesta activitat és que la cultura és un bagatge dinàmic de significats atribuïts a la realitat, de maneres de fer i d'expressar-se que canvien segons l'ambient, les experiències, les relacions i els interessos de cada persona. És a dir, la cultura no és una cosa homogènia dins d'un col·lectiu ni tampoc no és un fet sobre el qual els individus no tinguin capacitat de decisió. Igualment, la insistència en les diferències culturals fa oblidar les coincidències culturals que ens assimilen (no solament en el passat sinó també en el present).

Finalment, es pot incidir en la diversitat de models familiars que pot haver a l'aula i en una mateixa família al llarg del temps.

Es tracta de fer una intervenció educativa que reconegui la diversitat des d'una mirada intercultural, fugint d'estereotips i essencialismes. Per això, és important que en la reflexió posem èmfasi en el valor del diàleg i la interacció entre cultures i el reconeixement de totes experiències i sabers.

Per afavorir el diàleg intercultural, també podem plantejar aquesta activitat com l'inici d'un projecte més ampli, incidir en allò que l'alumnat no sabia i vol aprofundir de les cultures diverses que trobem a l'aula. L'objectiu està en fer de la voluntat de conèixer la vida per la convivència i l'intercanvi.

Materials

MATERIALS PER A L'ACTIVITAT 11

Emplena aquesta fitxa amb informació sobre tu i la teva família:

Nom:

Com és la teva família? Qui la forma?

On van néixer cadascuna d'aquestes persones?

I els teus avis o àvies?

Vius amb algú que no és de la teva família?

Algun membre de la teva família ha viscut alguna vegada en un altre lloc (ciutat, regió o país) que no sigui el lloc on va néixer? Per què van marxar del lloc on van néixer?

Pots explicar algun costum, tradició o celebració de la teva família?

I un altre de més antic que actualment ja no segueixi? (Us podeu remuntar fins als vostres avis.)

39 A què es dedicaven o es dediquen els teus avis?

Qui cuidava dels teus avis i àvies? I de la mare, el pare o les persones adultes amb qui vius? Qui et cuida a tu?

Podem crear tantes preguntes com considerem, o centrar-les en algun tema a través del qual abordar la diversitat cultural: l'alimentació, la música, etc.

Speed dating

Etapa: EDUCACIÓ SECUNDÀRIA

OBJECTIUS

- Fomentar el coneixement mutu de l'alumnat.
- Promoure el contacte i la interacció entre l'alumnat que menys es relaciona.
- Aprofundir en el coneixement de com són els altres.
- Descobrir semblances i diferències amb la resta del grup.

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Quaranta-cinc minuts aproximadament (dependrà del nombre total d'alumnes que facin l'activitat).

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

És una activitat molt senzilla i en què l'espontaneïtat és molt important. Es tracta de trobar 3 coses en comú i 3 de diferents amb la resta de companys i companyes del grup.

Per això, donarem un full amb la plantilla que s'adjunta als materials de l'activitat. Per assegurar-nos que ningú queda sense parella, podem establir una dinàmica de com s'intercanvien les parelles (per llista, per distribució a l'aula, etc.).

L'alumnat va passant per la resta de companys i companyes del grup per aconseguir trobar 3 coses que es comparteixen i 3 coses que els diferencien.

La idea és tenir un ventall de temes diversos (menjar, procedència, esports, llibres preferits, barris on s'ha viscut, etc.) per no caure en les mateixes categories sobre gustos.

Cada minut el dinamitzador o la dinamitzadora farà un senyal i s'han d'intercanviar de parella. Tothom ha d'haver intercanviat semblances i similituds amb la resta.

Al acabar, podem plantejar algunes preguntes perquè l'alumnat reflexioni sobre què en sap i què no en sabia i de quina manera es relaciona amb la resta de companys:

- Heu pogut completar la fitxa?
- Us ha costat trobar coses en comú o de diferent amb algú?
- Us imaginaveu que compartieu tot això amb la resta del grup? Què us sembla la llista de diferències?

- Us ha sorprès alguna persona? Per què?
- Penseu que aquests descobriments us faran canviar la manera com us relacioneu?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

L'objectiu d'aquesta activitat és posar en evidència l'enorme varietat de perfils de persones immigrades que viuen al nostre país segons l'edat, el país de procedència o la raó per la qual emigren.

La immigració a Catalunya i en general a Europa Occidental s'identifica habitualment amb les persones immigrades extracomunitàries procedents de països pobres i que s'insereixen en els esglaons més baixos de l'escala laboral. Aquest és el tipus d'immigració que més ha augmentat en els darrers anys i, sobretot, que més s'ha vist als mitjans de comunicació. Però hi ha altres tipus de fluxos migratoris l'impacte econòmic dels quals és tan o més important, tot i que no generin alarma social. Podem incloure en aquest parany les migracions de professionals qualificats de qualsevol país (professionals liberals, artistes, científics/iques, tècnics/iques, directius/ives de grans empreses...), les anomenades migracions nord-nord, les migracions residencials, les persones refugiades, les persones reagrupades, les emigracions..., a les quals es poden afegir molts altres criteris de classificació. Tot plegat configura un panorama complex de mobilitats humanes que no pot ressenyar cap tipologia. Més encara si no

Materials

MATERIALS PER A L'ACTIVITAT 12

Emplena aquesta fitxa (es faran tants requadres com persones composin el grup):

Nom	
3 coses que compartim	3 coses que no compartim

Nom	
3 coses que compartim	3 coses que no compartim

Nom	
3 coses que compartim	3 coses que no compartim

Nom	
3 coses que compartim	3 coses que no compartim

ACTIVITAT 13

Els catalans són...

Etapa: EDUCACIÓ SECUNDÀRIA

OBJECTIUS

- Incentivar el coneixement dels alumnes sobre temes diversos relacionats amb: refugi, migracions, estereotips, prejudicis,....
- Despertar la capacitat crítica al voltant de diferents mitjans de comunicació

TEMPS PREVIST PER L'ACTIVITAT

Vint minuts aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

S'escriuen a la pissarra les afirmacions següents:¹

- *Alemanys cap quadrats*
- *Francesos i anglesos estirats*
- *Italianos seductors i amants*
- *Anglesos obsessionats per la puntualitat*
- *Catalans avorrits*
- *Sud-americans masclistes*
- *Musulmans fonamentalistes*
- *Argentins xerraires*
- *Espanyols festaires*
- *Nord-americans estúpids*
- *Madrilenys fatxendes*
- *Bascos bèsties o burros*
- *Andalusos mandrosos*
- *Gallecs desconfiats*
- *Catalans garrepes*
- *Valencians de dretes*
- *Gitanos lladres*

Un cop escrites i llegides en veu alta es fan les pre-guntes següents a l'alumnat:

- Considereu que aquestes afirmacions són certes?
- Amb quines estaríeu d'acord i amb quines no?
- Sabeu què és un estereotip?
- I un prejudici?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

L'**estereotip** és una atribució generalitzada de determinades característiques d'alguns membres d'un grup al seu conjunt. Segons això, s'atribueixen qualitats a una persona com a membre d'un grup i no se'l jutja com a individu (Myers, 1995). *(Aquesta definició pot ser escrita a la pissarra per facilitar-ne la comprensió.)*

Els estereotips solen tenir una base empírica, però és precisament l'exageració i la generalització indiscriminada envers el conjunt dels membres d'una comunitat el que els converteix en prejudicis. L'equivoc rau en la seva extrapolació, com també la seva permanència en el temps, ignorant-ne les particularitats i els canvis que es produeixen entre els subjectes de qualsevol grup.

En aquest sentit i respecte al tema de debat, cal preguntar a l'alumnat sobre les generalitzacions que impliquen aquestes afirmacions. Exposem unes quantes preguntes que poden ajudar a la reflexió sobre aquest aspecte:

- Totes les persones alemanyes són cap quadrats?
- Totes les persones musulmanes són fonamentalistes?
- Tots les persones madrilenyes són fatxendes?
- Tots les persones catalanes som garrepes, avorrides i estirades?

I si totes les persones catalanes no som garrepes, avorrides i estirades, per què penseu que totes les persones alemanyes sí que són cap quadrats, que tots les persones musulmanes són fonamentalistes o que totes les persones madrilenyes són fatxendes?

Sovint els estereotips van acompanyats de **prejudicis**, és a dir, d'una predisposició favorable o desfavorable cap a qualsevol membre de la categoria en qüestió. La definició més estesa de prejudici és la que presenta Allport (1954). Segons Allport un prejudici és una actitud hostil i desconfiada envers alguna persona que pertany a un col·lectiu, simplement a causa de la seva pertinença a aquest grup. *(Aquesta definició pot ser escrita a la pissarra per facilitar-ne la comprensió.)*

Sovint els prejudicis estereotipats s'aprenen i es transmeten sense cap contacte (o independentment del contacte) amb els membres del col·lectiu prejudicat. Família, amistats, relacions de veïnatge i de feina i mitjans de comunicació són transmissors d'imaginari que no solament no qüestionem, sinó que acabem assumint com a propis, de manera que nosaltres ens acabem convertint en la veu difusora dels estereotips i els prejudicis associats. En aquest sentit, caldrà preguntar a l'alumnat:

- Quantes persones alemanyes coneixeu?
- I musulmans?
- I franceses?
- I gallegues?
- I gitanes?
- I madrilenyes?

(És important especificar que es tracta de conèixer en profunditat aquestes persones, ja que els trets als quals hem fet referència, en gran mesura, són

aspectes de la personalitat que no pots jutjar sense conèixer bé la persona.)

- Totes són cap quadrats?
- Totes són fonamentalistes?
- Totes són estirades?
- Totes són desconfiades?
- Totes són lladres?
- Totes són fatxendes?
- Totes som garrepes i avorrides?

Finalment, també es pot reflexionar a l'entorn del llenguatge que s'ha fet servir i que habitualment utilitzem per expressar els nostres pensaments: un llenguatge plenament masculí.

Tal com apunta Eulàlia Lledó a *De llengua, diferència i context* (2005), en societats com la nostra, en la qual les dones encara patim discriminacions per raó de sexe, el llenguatge recull aquestes discriminacions i les reproduïx en les seves estructures. Són manifestacions de la llengua que ens podem trobar cada dia en tota mena de situacions i que ens fan palesa la inèrcia amb què sovint ens expressem i reproduïm biaixos de gènere.

Aquesta inèrcia és fruit d'una interiorització inconscient de les estructures culturals, econòmiques, socials i de poder de la societat en la qual vivim, una societat que encara prioritza l'androcentrisme i que reproduïx pràctiques sexistes.

L'androcentrisme, és a dir, pensar només en els homes quan es parla, quan s'escriu, té indubtables repercussions en els usos de la llengua i, en un grau més alt que el sexisme —que es defineix més avall—, és la causa i l'origen d'uns determinats usos de la llengua que tendeixen a excloure o a fer invisibles les dones en la llengua.

L'altre concepte fonamental per entendre alguns dels usos de la llengua és el sexisme. En contrast amb l'androcentrisme, que com s'ha vist més amunt és so- bretot un punt de vista, el sexisme és bàsicament una actitud que defensa i reproduïx, a través de l'assignació de diferents i jeràrquics estereotips sexuals, la superioritat d'un sexe sobre un altre i, concretament, la supremacia del sexe masculí i el conjunt de creences que la justifiquen i la mantenen (Mirón, 2004).

Materials

MATERIALS DE L'ACTIVITAT 1:

Creieu que les següents afirmacions són certes:

- *Alemanys cap quadrats*
- *Francesos i anglesos estirats*
- *Italians seductors i amants*
- *Anglesos obsessionats per la puntualitat*
- *Catalans avorrits*
- *Sud-americans masclistes*
- *Musulmans fonamentalistes*
- *Argentins xerraires*
- *Espanyols festaires*
- *Nord-americans estúpids*
- *Madrilenys fatxendes*
- *Bascos bèsties o burros*
- *Andalusos mandrosos*
- *Gallecs desconfiats*
- *Catalans garrepes*
- *Valencians de dretes*
- *Gitans lladres*

ACTIVITAT 14

La immigració i l'humor

Etapa: EDUCACIÓ SECUNDÀRIA

OBJECTIUS

- Despertar l'esperit crític i reflexionar sobre els nostres propis prejudicis.
- Utilitzar l'humor com a eina per desmuntar les falses concepcions sobre la immigració.

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Vint minuts aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

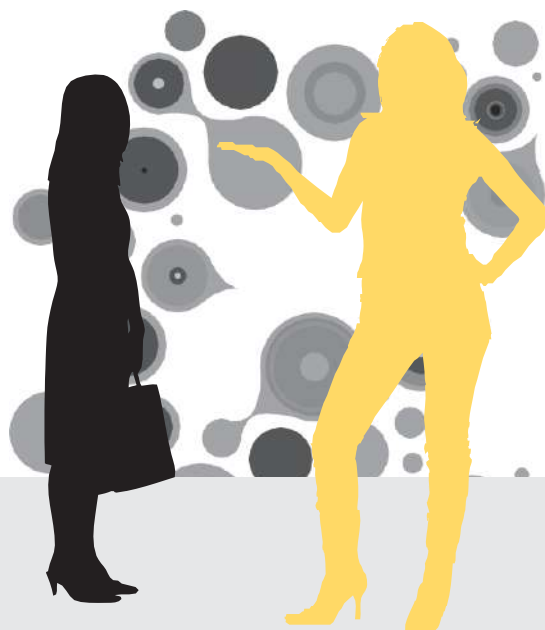
Un per un es van visualitzant els diferents acudits i es pregunta: què intenta denunciar aquest acudit?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

Desmuntar amb argumentacions racionals, dades i discursos raonats els prejudicis dels altres sovint pot comportar una actitud defensiva de l'altre fins al punt d'aconseguir l'efecte contrari: la seva reafirmació a partir de la defensa.

L'humor pot ser una bona manera de qüestionar-se actituds, maneres de pensar o de fer pròpies. Els mateixos prejudicis, rumors, racisme, paternalisme, determinisme o classisme són aspectes que denuncien aquests acudits en clau d'humor.

MATERIALS PER L'ACTIVITAT 14

Ferran

Romeu. Norte y sur. Intermón, 1994

Fèlix

Sin firma. www.paisdelocos.com (2003)

Nando

Sin firma. Norte y sur. Intermón, 1994

Materials

Fer. El Jueves, 1158. 4 a 10 agosto 1999

Toni. El Jueves, 1318. 28 agosto a 3 septiembre 2002

Enrich. DDT, 669. 9-3-1964

Lluï sot. Asociación Derechos Humanos. N° extraordinario, 1994

Sierra y Fabra / Rovira. Pequeñopaís, 1-1-2004

ACTIVITAT 15

La diversitat de la immigració

Etape: EDUCACIÓ SECUNDÀRIA

OBJECTIUS

- Reflexionar i fer conscient l'alumnat sobre alguns estereotips que hi ha sobre la immigració i sobre el perfil de la persona immigrada.
- Posar de relleu l'enorme varietat de perfils de persones immigrades que hi ha al nostre país.
- Evidenciar els imaginaris negatius que s'associen a la immigració i com es deixa de banda l'enorme heterogeneïtat de situacions, interessos, característiques..., que acompanyen el fenomen migratori.

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Vint minuts aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Cada alumne/a s'haurà d'imaginar que és un immigrant/ada i contestar els aspectes següents sobre el personatge que s'ha inventat:

- Nom
- Sexe
- Edat
- País d'on véns
- Per què has vingut a viure a Catalunya?
- De què treballaves al teu país?
- De què treballes ara?
- Quins projectes de futur tens?

Un cop emplenada la fitxa, cada alumne/a llegirà en veu alta que ha escrit.

Preguntes per a la reflexió:

- Algú de vosaltres s'ha identificat com a persona anglesa o francesa d'edat avançada que ve a jubilar-se a un poble de la costa catalana?
- I com a persona jove europea que ve d'Erasmus?
- I com a dona marroquí que ve a estudiar una carrera?
- I com a persona sud-americana que ve per la sim-

ple aventura de conèixer altres llocs per viure?

- I com a dona sud-americana que ve a treballar d'in-fermera?
- I com a home o dona de nacionalitat espanyola que ve a viure aquí des de Mallorca o qualsevol altre indret de l'Estat?
- Aquests poden ser també immigrants?
- Quan parlem de la persona immigrada, quin imaginari ens ve al cap?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

L'objectiu d'aquesta activitat és posar en evidència l'enorme varietat de perfils de persones immigrades que viuen al nostre país segons l'edat, el país de procedència o la raó per la qual emigren.

La immigració a Catalunya i en general a Europa Occidental s'identifica habitualment amb les persones immigrades extracomunitàries procedents de països pobres i que s'insereixen en els esglaons més baixos de l'escala laboral. Aquest és el tipus d'immigració que més ha augmentat en els darrers anys i, sobretot, que més s'ha vist als mitjans de comunicació. Però hi ha altres tipus de fluxos migratoris l'impacte econòmic dels quals és tan o més important, tot i que no generin alarma social. Podem incloure en aquest parany les migracions de professionals qualificats de qualsevol país (professionals liberals, artistes, científics/iques, tècnics/iques, directius/lives de grans empreses...), les anomenades migracions nord-nord, les migracions residencials, les persones refugiades, les persones reagrupades, les emigracions..., a les quals es poden afegir molts altres criteris de classificació. Tot plegat configura un panorama complex de mobilitats humanes que no pot ressenyar cap tipologia. Més encara si no

perdem de vista que en la decisió de migrar d'un individu sempre hi intervé més d'un motiu, que els projectes migratoris es reformulen constantment en funció de les experiències que es viuen i que qualsevol classificació respon a les inquietuds de qui les fa, no dels qui són classificats.

Hi ha un contingent important de personal tècnic i directiu estranger en empreses multinacionals que tenen al nostre país alguna de les seves seus. Aquests/es treballadors/es qualificats/ades procedeixen sovint d'altres països occidentals, principalment de la Unió Europea. La immigració de càrrecs tècnics i directius la trobem gairebé a totes les grans capitals del món i acompanya les estratègies d'inversió estrangera, expansió de mercats i deslocalització de les grans empreses. És per això que es pot afirmar que l'impacte econòmic d'aquestes migracions, tot i ser numèricament inferior, és decisiu en l'economia de qualsevol país i en els processos de globalització.

El nostre país també és un dels principals focus receptors d'immigració comunitària, no solament d'Espanya sinó del conjunt de la Unió Europea. A part del personal directiu associat a empreses multinacionals, destaquen altres perfils importants: joves europeus/es que vénen a Barcelona per iniciar un nou estil de vida i que utilitzen el seu capital lingüístic com a principal recurs d'inserció laboral en empreses que demanden personal multilingüe. Residents comunitaris/àries associats/ades al turisme, com ara jubilats/ades i rendistes

costa catalana la seva segona o primera residència. Vinculats al turisme, també arriben professionals d'altres països de la Unió Europea per oferir serveis d'atenció i lleure a turistes i residents comunitaris que visiten Catalunya o bé s'hi instal·len.

L'educació també mou importants contingents de persones que es traslladen a altres països per cursar estudis i que eventualment s'hi queden. Tampoc no podem oblidar els moviments humans de milers de persones a tot el món que originen les guerres, els conflictes armats, les catàstrofes ecològiques, etc., i que els obliguen a buscar refugi en altres països. Espanya manté una política d'asil molt restrictiva, de manera que poques persones hi aconseguixen aquest estatus legal. Però, sens dubte, moltes de les persones immigrades anomenades laborals o econòmiques han marxat dels seus països per raons de conflicte social o polític.

Finalment, cal mencionar les migracions internes d'un estat, entre les seves regions o fins i tot dins d'una mateixa regió: en aquest sentit, destaquen les migracions rural-urbana, interurbana o fins i tot urbana-rural (fenòmens de neoruralisme, descongestió de les ciutats...). Tot i que aquests moviments correspondrien més aviat a canvis de residència, es tracta de moviments de població que, en la mesura que afecten les administracions locals, han de ser tinguts en compte.

Materials

MATERIALS PER A L'ACTIVITAT 15

Imagina que ets una persona immigrada.

Emplena aquesta fitxa amb les característiques de la persona immigrada que t'has imaginat que ets:

Nom.....

Sexe.....

Edat.....

País d'on vénis.....

Per què has vingut a viure a Catalunya?.....

De què treballaves al teu país?.....

De què treballes ara?.....

Quins projectes de futur tens?.....

BLOC 4. CONSTRUIR COMUNITATS: IGUALTAT I EMPODERAMENT

Contingut del bloc:

- Acollida, empatia i diàleg.
- Convivència i interculturalitat.
- Enfocament de drets.

Activitats per educació primària i secundària:

Activitat 16. Fem la nostra campanya de sensibilització

ACTIVITAT 16

Fem la nostra campanya de sensibilització

OBJECTIUS

- Despertar l'esperit crític i reflexionar sobre els nos-tres propis prejudicis.
- Fomentar una actitud activa a l'entorn de la sensi-bilització i el canvi del nostre entorn.
- Reflexionar sobre les idees força que s'han anat tractant al llarg de tot el manual.

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Treball preparatori a casa.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Un cop fetes la resta d'activitats i dividit l'alumnat per grups, s'ha d'idear una campanya fent servir els recursos que es considerin oportuns (dibuixos, disseny gràfic, collage, fotografia...) i en el format que es vulgui (vídeo, cartell, etc.). Aquest material ha de servir per fer dins de l'escola una campanya o exposició de sensibilització sobre el tema dels prejudicis i la discriminació. L'alumnat haurà d'escollir o idear també una idea força de la campanya que transmeti alguna de les idees que han anat sorgint durant les sessions.

Materials

MATERIALS PER L'ACTIVITAT 16

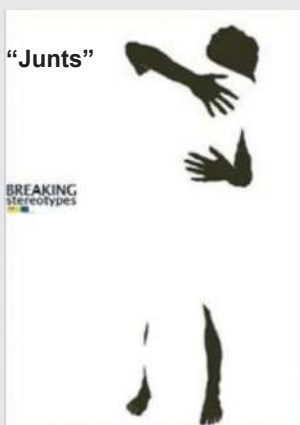
Alguns exemples de campanyes o cartells de sensibilització:

“Tus prejuicios son las voces de los otros. Conocelos antes de juzgarlos”

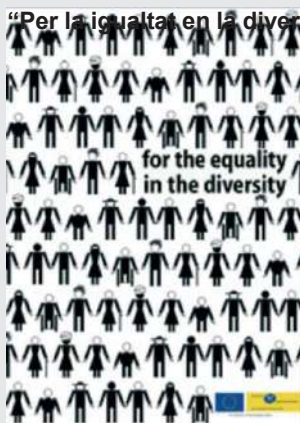
Fundación Secretariado Gitano, 2005.

“Junts”

Breaking Stereotypes. Exhibition Catalogue
Institució: European Commission, DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities.

“Per la igualtat en la diversitat”

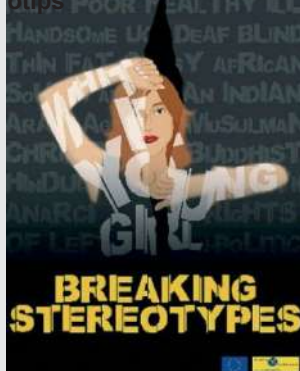
Breaking Stereotypes. Exhibition Catalogue
Institució: European Commission, DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities.

“Hi ha multitud de combinacions”

Breaking Stereotypes. Exhibition Catalogue
Institució: European Commission, DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities.

“Trencant la cortina d'estereotips”

Breaking Stereotypes. Exhibition Catalogue
Institució: European Commission, DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities.

Recull de definicions clau que apareixen a les activitats

Androcentrisme: El terme en si mateix, i des de la seva etimologia, indica el predomini d'allò masculí per sobre del que és femení en qualsevol aspecte d'una cultura. És un supòsit que considera el que és propi i característic dels homes com a centre de l'univers i paràmetre d'estudi i d'anàlisi de la realitat i experiència universal de l'espècie humana. Confon la humanitat amb l'home-baró. És, per tant, una línia contrària al valor de la igualtat. La desigualtat social té tres criteris essencials: el classisme, el racisme i el sexisme. L'androcentrisme és un signe simbòlic del sexisme perquè indica el domini del baró sobre la dona en tots els moments històrics i culturals (Lledó, 2005)

Discriminació: és la distinció, exclusió, restricció o preferència basada en motius varis (sexe, raça, religió, condició social...) el propòsit de la qual o resultat sigui anular o disminuir el reconeixement, preferència o exercici, en les mateixes condicions, dels drets humans i llibertats fonamentals en la política, l'economia, la societat, la cultura o qualsevol altra esfera de la vida pública. (Convenció Internacional sobre la Eliminació de todas las Formas de Discriminación Racial, 1969)

Estereotip: atribució generalitzada de determinades característiques d'alguns membres d'un grup al seu conjunt. Segons això, s'atribueixen qualitats a una persona com a membre d'un grup i no se'l jutja com a individu (Myers, 1995).

Paternalisme naïf: discursos que constantment victimitzen els/les immigrants insistint en el racisme i la intolerància dels altres com a causa de tots els seus mals. Es tracta de discursos xenòfils i ben intencionats, amb un cert sentiment de culpabilitat, però que amb la seva intenció de defensar els/les immigrants poden acabar anul·lant-los com a actors socials responsables.

Prejudici: actitud hostil i desconfiada envers alguna persona que pertany a un col·lectiu, simplement a causa de la seva pertinença a aquest grup (Allport 1954).

Prejudici latent: resposta emocional negativa envers membres d'altres grups en què els sentiments no són tant d'odi i clara hostilitat (propis dels prejudicis tradicionals), sinó més aviat d'una certa incomoditat, inseguretat o, fins i tot, por. El resultat és, més aviat, evitar el contacte amb l'altre grup més que no pas manifestar conductes obertament hostils (Meertens i Pettigrew, 1992).

Racisme: aquell comportament (actituds prejudicials i conductes) que domina o discrimina un ésser humà per certes qualitats considerades inherents a la comunitat a la qual pertany. (Delgado, 1998)

Racisme biològic o tradicional: pressupòsit o creença, científicament descartada, de la superioritat biològica d'uns grups fenotípics o «races» per sobre dels altres (Banton, 1967),

Racisme modern: evoca la declaració de superioritat nacional, explotació o discriminació econòmica de grups o individus dins d'un estat atribuint-los defectes morals, intel·lectuals o socials, que suposadament provenen de la seva dotació «racial» i que per ser innats poden ser fenotípics o construïts (Stolcke, 1994). A diferència del racisme tradicional, l'anomenat nou racisme no justifica la superioritat per les diferències biològiques entre races, sinó per les diferències culturals, i considera difícilment viable la convivència entre cultures (Giménez i Malgesini, 2000).

Sexisme: Ideologia que defensa i reproduïx, a través de l'assignació de diferents i jeràrquics estereotips sexuals, la superioritat d'un sexe sobre un altre i, concretament, la supremacia del sexe masculí i el conjunt de creences que la justifiquen i la mantenen (Mirón, 2004).

Bibliografia de referència

- Allport, G. (1954): *The nature of prejudice*. Cambrige, Mass.: Addison-Wesley.
- Banton, M (1967): *Race relations*. Londres: Tavistock, p. 8.
- Delgado, M (1998): *Diversitat i integració*. Barcelona: Empúries.
- Devine, P.G. (1989): "Stereotypes and prejudice: Their automatic and controlled components". *Journal of personality and social psychology*, núm. 56, pp. 5-18.
- Devine, P.G.; Hirt, E.R. i Gehrke, E.M. (1991): "Diagnostic and confirmation strategies in trait hypothesis testing". *Journal of personality and social psychology*, núm. 58, pp. 952-963
- Giménez, C i Malgesini, G. (2000): *Guía de conceptos sobre migraciones, racismo e interculturalidad*. Madrid: Los libros de la Catarata.
- Meertens, R.W. i Pettigrew, T.F. (1992): "Le racisme violé: dimensions et mesure", a M. Wieviorka (Dir), *Racisme et modernité*. París: La Découverte. pp. 109-126.
- Myers, D. (1995): *Psicología Social*. Mèxic: McGraw-Hill.
- Pettigrew, T. F. (1980): "Prejudice" a Thernstrom i Cols. (eds.), *Harvard encyclopedia of American ethnic groups*. Cambrige, Mass: Harvard University Press.
- Pettigrew, T. F. i Meertens, R.W. (1991): "Subtle racism: its components and measurement", ponència presentada a la Threedays on racism conference, París, França.
- Stolcke, V (1994): "Europa: nuevas fronteras, nuevas retóricas de exclusión". AA.VV. *Extranjeros en el paraíso*. Barcelona: Virus, pp. 235 – 266.
- Lledò, E. (2005): "De llengua, diferència i context". *Quaderns de l'Institut / 3*. Institut Català de les Dones.
- Mirón, Mª D. (2004.): *Las mujeres y la paz. Génesis y evolución de conceptualizaciones, símbolos y prácticas*. Madrid: Instituto de la Mujer.
- Convención Internacional sobre la Eliminación de todas las Formas de Discriminación Racial* (1969) Oficina de Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos. Disponible en línea: www.ohchr.org

Diputació
Barcelona